

SCIVA 65

Numărul 65, atribuit acestui tom al revistei noastre, nu este unul „rotund” și, de aceea, ar putea părea unul mai puțin potrivit pentru a marca o aniversare. În fapt, la 3 noiembrie 2014 se cuvine să comemorăm în primul rând împlinirea a 180 de ani de la întemeierea de către domnitorul Alexandru Ghica, la inițiativa fratelui său, „anticarul” mare vornic Mihalache Ghica, a „Muzeului Național” și a colecției sale arheologice de la Colegiul Sf. Sava din București. Se împlinesc tot în acest an, la 23 noiembrie, 150 de ani de când acel prim muzeu românesc, mult îmbogățit prin donația de piese arheologice, sculpturale și epigrafice a „generalului” Nicolae Mavros, și-a căpătat, prin voința domnului Alexandru Ioan Cuza, statutul legal, regulamentul de funcționare și titulatura oficială de „Muzeul (Național) de Antichități”^{*}. Așezat inițial în Palatul Universității, căpătând în anul 1931, prin decizia primului ministru Nicolae Iorga, un sediu propriu, cel de astăzi, în Casa

^{*} Ținând cont de aniversările mai sus amintite, revista SCIVA și-a propus să le marcheze în acest volum printr-o serie de studii, reunind atât contribuții referitoare la devenirea științei arheologice, cât și la evoluția interpretărilor prin prisma raportării la situri, situații și materiale arheologice, cercetate în decursul existenței noastre instituționale (n.r.).

Macca, muzeul cunoscut sub sigla *M.N.A.* și-a păstrat și sporit considerabil patrimoniul, adăugând de-a lungul deceniilor acele performanțe și acel prestigiu științific care au făcut ca, după aproape un secol de existență, în anul 1956, el să dobândească binemeritat calitatea de institut de cercetare. Institutul de Arheologie al Academiei Române, purtând din 1992, cu recunoștință, numele lui Vasile Pârvan, este astăzi incontestabil cea mai veche instituție de cultură și știință a țării. Se cuvine a aminti în același context că, în anul 2014, Institutul aniversează și centenarul săpăturilor sistematice, de mare întindere și durată inițiate de Vasile Pârvan la *Histria* – alături de *Tropaeum Traiani*, cercetat de Grigore Tocilescu între 1882 și 1909, situl emblematic al arheologiei românești ajunse la maturitate.

Este evident că, pentru reconstituirea și deplina valorificare a istoriei instituției noastre, pe lângă documentele cu grijă păstrate în Arhiva M.N.A., de o importanță maximă sunt publicațiile periodice conduse de cei doi mari înaintași: *Revista pentru istorie, arheologie și filologie* (RIAF), editată de Grigore Tocilescu între 1882 și 1909, și, la un nivel superior, apărând integral în limbi de circulație internațională, *Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie*, inițiată de Vasile Pârvan în 1924. Primele două volume ale revistei *Dacia* au apărut în 1927, anul dispariției Magistrului, care, în cuvântul introductiv, își prezenta revista ca parte a unui proiect instituțional: „Ce périodique annuel est l’organe d’un Institut qui n’existe pas encore”. Planul lui Pârvan a trebuit să aștepte încă trei decenii, până la transformarea M.N.A. într-un veritabil institut academic (1956) și până la reparația revistei *Dacia, Nouvelle Série* (1957), la zece ani după întreruperea seriei vechi, odată cu tomul XI–XII, 1945–1947. În acest interval de timp, începând cu anul 1950, rostul revistei *Dacia*, ca „organ al unui institut care nu există încă”, avea să fie preluat de o revistă nou creată, *Studii și cercetări de istorie veche* (SCIV, din 1974 SCIVA – *Studii și cercetări de istorie veche și arheologie*), tipărită exclusiv în limba română, în condiții tehnice mult inferioare față de cele întâlnite în *Dacia* din deceniile trecute. Cum era și de așteptat, primul număr al revistei (I, 1950, 1, p. 13), în *Cuvântul înainte* al redacției, conține mesajul „mobilizator” al epocii staliniste: „La baza cercetărilor noastre ne străduim să punem concepția marxist-leninistă, având mereu în față exemplul creator al celei mai avansate științe istorice – știința sovietică”. Nu este de mirare nici faptul că acest prim număr debutează, înainte de orice, cu portretul lui I.V. Stalin și cu mesajele adresate acestuia de comuniștii români, cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani. Ca și în atâtea alte domenii ale culturii și științei, calea arheologiei sub regimul comunist se anunța a fi una dură, puternic supusă influențelor negative ale factorului politico-ideologic, birocrăției, cenzurii și controlului polițienesc. În timp, sovietizării și marxismului rudimentar i-au urmat, după o scurtă destindere în a doua parte a anilor ’60, presiunea și abuzurile regimului național-comunist întruchipat de Nicolae Ceaușescu. Se recunoaște inevitabilul efect al acestei presiuni, chiar și atunci când redacția revistei a căutat prin diferite mijloace să reducă la un minim consecințele compromisului făcut cu „stăpânirea” sub

amenințarea unor sancțiuni grave, directe sau indirecte, pentru autori, pentru revistă, pentru institut și, în general, pentru cercetarea arheologică românească. Un exemplu sugestiv în acest sens îl reprezintă editorialul scris de membrii Comitetului de redacție și publicat odată cu sumarul general, indexat, al revistei pe primii 35 de ani (SCIVA 36, 1985, 1–2, p. 3–29); făcând formale referiri la „ideile luminoase” și la „îndemnurile și indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu”, acest material creiona, înainte de toate, o imagine concentrată, actuală, corectă, a câștigurilor arheologiei românești din deceniile precedente și oferea totodată cititorilor un prețios instrument de lucru rezultat din indexarea celor aproape 2000 de titluri (respectiv 21000 de pagini) publicate în revistă până la acea dată.

Efectele benefice ale căderii regimului ceaușist aveau să se reflecte nemijlocit în paginile revistei noastre în anii ce au urmat. Într-un document din 28 decembrie 1989, care astăzi ne apare stângaci formulat și purtând titlul „Plan de măsuri al Comitetului din Institutul de Arheologie din București al Frontului Salvării Naționale” (SCIVA 41, 1990, 1, p. 3–6), întâlnim un set de propuneri menite „să asigure recuperarea celor pierdute, îndreptarea stărilor negative și, mai ales, pregătirea activității viitoare”. Cele mai multe dintre aceste propuneri au fost transpuse în fapte și constituie astăzi, după mai mult de două decenii, realități curente, indiscutabile: revenirea Institutului de Arheologie, purtând acum numele înaintașului Vasile Pârvan, ca entitate cu personalitate juridică în cadrul Academiei Române; revizuirea structurii interne, cu sectoare și colective; restabilirea statutului aparte al M.N.A. în cadrul Institutului; recuperarea bibliotecii Institutului, temporar afiliată la Biblioteca Centrală Universitară.; reînființarea anuarului *Materiale și cercetări arheologice* (MCA), ca publicație a Institutului; recrutarea cu prioritate a unor tineri cercetători; acordarea dreptului de a organiza Doctoratul în institut; activizarea Școlii de la Roma etc. Alte propuneri și deziderate, formulate în atmosfera de entuziasm revoluționar din decembrie 1989, s-au dovedit a fi naive și au fost curând depășite de evoluția vieții politice (de ex., rolul atribuit unui ipotetic comitet FSN în Institut) sau de rezistența birocratică la diferite niveluri (participarea Institutului la reorganizarea învățământului superior de specialitate în cadrul unei Catedre de arheologie sau chiar al unei Facultăți de arheologie; asimilarea gradelor din cercetare cu acelea din învățământul superior; reorganizarea Comisiei Arheologice, care ar fi trebuit să funcționeze pe lângă Institutul de Arheologie; plata drepturilor de autor; organizarea sau afilierea la un sindicat liber al oamenilor de știință). La fel ca și aceste din urmă deziderate, a rămas fără urmări concrete, din păcate, și apelul lansat de cercetătorii din Institut pentru înființarea unei Societăți Române de Arheologie (anunț în SCIVA 41, 1990, 3–4), care să reunească pe cercetătorii din institutele Academiei Române, pe universitari și pe arheologii din rețeaua muzeelor și pe cei din firme private, indiferent de granițele și formele de organizare departamentală; acestora ar fi urmat să li se alăture iubitorii de arheologie, lipsiți de o calificare profesională adecvată, dar inspirați de pasiune, de spirit de răspundere și de inițiativă în acțiunea de identificare, valorificare științifică și protecție a patrimoniului arheologic al țării.

A trecut deja un sfert de veac de la evenimentele din decembrie 1989, care au schimbat fața României. Schimbările, și, desigur, progresele înregistrate de institutul nostru sunt și ele evidente. În primul rând se cuvine a rememora cu regret și neostenită recunoștință pe acei devotați slujitori ai științei și instituției noastre, cu toții colaboratori activi, de valoare, ai revistei SCIV/SCIVA, care ne-au părăsit în acest interval, unii la vârste venerabile, alții, din păcate, prematur, încă în plină forță creatoare. Îi amintim aici, în ordinea vârstei și în bună măsură ținând seama de amploarea și calitatea contribuției științifice și instituționale personale, pe: Vladimir Dumitrescu, Dionisie M. Pippidi, Dumitru Berciu, Ion Barnea, Bucur Mitrea, Corneliu N. Mateescu, Vlad Zirra, Eugen Comșa, Constantin Preda, Eugenia Zaharia, Gheorghe Diaconu, Sebastian Morintz, Petre Diaconu, Gheorghe Bichir, Petre Alexandrescu, Nubar Hamparțumian, Maria Comșa, Alexandrina D. Alexandrescu, Alexandru Păunescu, Suzana Dolinescu-Ferche, Mihai Sâmpetru, Gheorghe Poenaru-Bordea, Radu Popa, Catrinel Domăneanțu, Alexandru Suceveanu, Niculae Conovici, Silvia Baraschi, Mihai Șimon.

Locul lor a fost preluat treptat de o nouă generație de cercetători – tineri arheologi, epigrafiști și numismați – cei mai mulți absolvenți sau chiar doctori ai Universității din București, prezenți tot mai vizibil în reuniunile științifice și în paginile revistei noastre. Într-o bună tradiție, care o continuă pe aceea a anilor '50–'70, după 1989 Institutul a contribuit din nou, tot mai mult, la formarea noilor cadre, fie prin acei cercetători chemați ca profesori la universitate (Petre Alexandrescu, Alexandru Vulpe, Constantin C. Petolescu, Alexandru Barnea, Mircea Babeș, Alexandru Avram), fie prin antrenarea eficientă a studenților în cercetările de teren și de cabinet ale membrilor Institutului. Din rândurile foștilor studenți s-a recrutat în acești ultimi ani o nouă pleiadă de valoroși cercetători.

În acest fel, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române își reafirmă vocația de veche și nobilă tradiție de forță activă, avansată, în câmpul arheologiei românești și europene. Acesta este un motiv suplimentar ca, la acest moment aniversar, să privim cu încredere, cu temeinic optimism, perspectivele revistei noastre în anii care vin.

Mircea Babeș,
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”; e-mail: mirceababes11@yahoo.com.